

Προγράμματα ειδικής διαπαιδαγώγησης με την ασύγχρονη μέθοδο διδασκαλίας

Μάρθα Ηλιοπούλου

MA Special Education/B.T.E.C Edexcel, Ειδική Παιδαγωγός/Φιλολόγος
misparth@hotmail.gr

➤ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ειδική αγωγή και η εξ αποστάσεως διδασκαλία μπορούν να συνδυαστούν, να προσφέρουν στους μαθητές με ΕΕΑ τα εφόδια και τις δυνατότητες μίας αποτελεσματικής μάθησης. Αυτά τα ερωτήματα υπήρχαν πάντα, με τις υπάρχουσες όμως συνθήκες ήρθαν στην επιφάνεια ακόμα πιο έντονα. Τα δεδομένα που δημιουργήθηκαν, απαιτούσαν προτάσεις, προσαρμογές και τροποποιήσεις στα προγράμματα ειδικής διαπαιδαγώγησης με την εισαγωγή της ασύγχρονης διδασκαλίας. Σκοπός της μελέτης μας ήταν ο σχεδιασμός και η αξιολόγηση προγραμμάτων ειδικής διαπαιδαγώγησης με την χρήση της εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Εφαρμόστηκαν 45λεπτα προγράμματα παρέμβασης σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, ΔΕΠ-Υ και αυτισμό με την ασύγχρονη μέθοδο διδασκαλίας για το διάστημα 2 μηνών. Στόχοι της έρευνας αφορούσαν τον σχεδιασμό αποτελεσματικών πρακτικών διδασκαλίας με την μέθοδο της εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Η χρήση καινοτόμου και προτύπου υλικού με την εισαγωγή της ανάλογης μεθοδολογίας αναδείχτηκε ως αποτελεσματικό μέσο μάθησης. Τα αποτελέσματα των προγραμμάτων ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικά, τονίζοντας την ανάγκη εξειδικευμένου υλικού, κατάλληλου σχεδιασμού και ανάλογης μεθοδολογίας.

Λέξεις-κλειδιά: ειδική διαπαιδαγώγηση, εξ αποστάσεως διδασκαλία, μέθοδος διδασκαλίας

➤ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι σημερινές ανάγκες και οι συνθήκες που διαμορφώνονται στην κοινωνία έχουν διαμορφώσει την ανάγκη ύπαρξης νέων μορφών εκπαίδευσης και μάθησης. Η έννοια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εμφανίζεται όλο και συχνότερα. Αρχικά, στην μελέτη μας έγινε η προσπάθεια προσδιορισμού της έννοιας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Έχουν διατυπωθεί ορισμοί όπως είναι του Holmberg, σύμφωνα με τον οποίο: *«Η Εκπαίδευση από Απόσταση περιλαμβάνει τις διάφορες μορφές σπουδών, σε όλα τα επίπεδα, οι οποίες διεξάγονται μεν χωρίς την άμεση και συνεχή επίβλε-*

ψη εκπαιδευτών που βρίσκονται σε αίθουσες διδασκαλίας μαζί με τους σπουδαστές, αλλά οι οποίες παρ' όλα αυτά επωφελούνται από την οργάνωση, καθοδήγηση και διδασκαλία που παρέχεται από κάποιο εκπαιδευτικό οργανισμό» (Holmberg, 1977). Ένας πιο πρόσφατος ορισμός από το U.S. Distance Learning Association αναφέρει: «Εκπαίδευση εξ αποστάσεως ορίζεται η απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων με έμμεση πληροφόρηση και καθοδήγηση που περιλαμβάνει όλες 4 τις τεχνολογίες και άλλες μορφές μάθησης από απόσταση» (U.S. Distance Learning Association, 1998).

Ο ορισμός που θα μπορούσαμε να δώσουμε για την ηλεκτρονική εκπαίδευση (e-learning) είναι «εξ αποστάσεως εκπαίδευση, η οποία για την υλοποίηση της μαθησιακής διαδικασίας χρησιμοποιεί τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών». Όταν αναφερόμαστε στην ασύγχρονη εκπαίδευση, εννοούμε μια πλατφόρμα όπου βρίσκεται το υλικό και ο κάθε χρήστης ανατρέχει σε αυτήν οποτεδήποτε, από όπουδήποτε. Οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα (ασύγχρονης) επικοινωνίας και ανταλλαγής απόψεων με τους συμμετέχοντες στην εκπαίδευση ή με τον εκπαιδευτή. Η σύγχρονη εκπαίδευση είναι η δυνατότητα εκπαίδευσης σε πραγματικό χρόνο, πολλές φορές και με οπτική επαφή. Με τον τρόπο αυτόν ο εκπαιδευτής και ο εκπαιδευόμενος έχουν άμεση επαφή. Οι δυνατότητες που δημιουργούνται είναι απεριόριστες. Η μεικτή εκπαίδευση (blended learning) είναι αυτή που σχεδιάζεται έτσι ώστε κατά την υλοποίησή της να χρησιμοποιήσει τα λογισμικά που προαναφέρθηκαν, αλλά ένα μέρος της να πραγματοποιείται σε κλασική αίθουσα διδασκαλίας. Στην ουσία, στη μεικτή μορφή εκπαίδευσης ένα ποσοστό της υλοποιείται με τον συμβατικό τρόπο και το υπόλοιπο με ηλεκτρονική εκπαίδευση.

➤ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Πρόκειται για απευθείας διδασκαλία (μετάδοση μαθήματος) σε πραγματικό χρόνο από τον εκπαιδευτικό σε μαθητές που παρακολουθούν «ζωντανά» μέσω διαδικτυακής πλατφόρμας και οποιασδήποτε υπολογιστικής συσκευής (H/Y, διαδραστική επιφάνεια, κινητό τηλέφωνο). Στη σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση, οι διαδικασίες της διδασκαλίας και της μάθησης γίνονται ταυτόχρονα. Ο εκπαιδευτικός παραδίδει το μάθημα σε ζωντανή σύνδεση, όχι απαραίτητα αμφίδρομη. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με την υποστήριξη της τηλεδιάσκεψης είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα. Η χρήση «δωματίου ζωντανής συζήτησης» (live chatroom) βοηθά προς την κατεύθυνση αυτή. Ορισμένες δραστηριότητες της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Bryant & Bates, 2015):

- Επικοινωνία εκπαιδευτικού και μαθητών
- Εισήγηση νέων εννοιών
- Εργασία σε ομάδες με καθορισμένους ρόλους για τα μέλη
- Συνδιδασκαλίες με βάση κοινή θεματική περιοχή
- Επαναληπτική - εμπειρωτική διαδικασία μαθήματος
- Συζήτηση και απορίες πάνω στο διδακτικό αντικείμενο
- Διάλογοι σε πραγματικό χρόνο (γραπτοί ή/και προφορικοί)

- Αλληλεπίδραση σε κοινόχρηστα αρχεία σε πραγματικό χρόνο
- Ομαδοσυνεργατική εργασία σε κοινόχρηστους πίνακες

➤ ΑΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Είναι η διδασκαλία κατά την οποία ο μαθητής συνεργάζεται με τον εκπαιδευτικό σε διαφορετικό χρόνο από τη διαδικασία παράδοσης του μαθήματος, έχοντας πρόσβαση σε μαθησιακό υλικό και χρονοδιάγραμμα μελέτης μέσω διαδικτύου (σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες ή πλατφόρμες που παρέχονται και βοηθούν στη διαχείριση της εκπαίδευσης (Learning Management System). Η ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι πιο διαδεδομένη. Ορισμένες δραστηριότητες ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Bryant & Bates, 2015):

- Ανάρτηση εκπαιδευτικού υλικού και πηγών προς μελέτη, ασκήσεων - εργασιών κ.λπ.
- Μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού από τους μαθητές
- Υποβολή ερωτήσεων προς τον εκπαιδευτικό μέσω αντίστοιχης εφαρμογής διαχείρισης διαλόγων
- Ανάπτυξη διαλόγων για ένα θέμα με αντίστοιχες τεκμηριωμένες τοποθετήσεις από τα μέλη
- Λύση ασκήσεων και υποβολή των εργασιών/απαντήσεων προς τον εκπαιδευτικό της τάξης σε προθεσμία που έχει οριστεί από πριν
- Αξιολόγηση των εργασιών και των ασκήσεων από τον εκπαιδευτικό και αποστολή σε κάθε μαθητή μεμονωμένα σχετικής ανατροφοδότησης
- Βιντεομαθήματα όπου ο εκπαιδευτικός εισηγείται περιγράφει/αναλύει έννοιες με παραστατικό τρόπο, αξιοποιώντας πολυμέσα
- Ψηφιακές δοκιμασίες (τεστ) αυτοαξιολόγησης στις οποίες οι μαθητές βλέπουν άμεσα την προσπάθειά τους (εκτός του χρόνου της σύγχρονης διδασκαλίας)
- *Αλληλεπίδραση σε κοινόχρηστα αρχεία σε μη πραγματικό χρόνο*

Μελετήθηκε και εξετάστηκε ο συνδυασμός της εξ αποστάσεως διδασκαλίας με την εφαρμογή της διαφοροποιημένης μάθησης και της μεθοδολογίας της ειδικής διαπαιδαγώγησης για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Μέσα στην εργασία παρουσιάστηκαν μεθοδολογικές αρχές και το πρόγραμμα εφαρμογής της ειδικής διαπαιδαγώγησης και η μελέτη αποτελεσμάτων της εφαρμογής.

➤ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΑΘΗΣΗ

Διαφοροποιώ σημαίνει αλλάζω, τροποποιώ, μα πάνω από όλα σημαίνει προσαρμόζω. Με αυτή την αρχή, σχεδιάζονται τα προγράμματα διαφοροποιημένης μάθησης που γίνονται με γνώμονα όλα τα παιδιά και απευθύνονται σε κάθε παιδί ξεχωριστά. Η ατομικότητα και ο διαφορετικός τρόπος μάθησης του κάθε παιδιού αποτελεί τη βάση της διαφοροποιημένης μάθησης και των προγραμμάτων της.

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία, λοιπόν, έχει βάση στις θεωρίες της εποικοδόμησης της μάθησης (constructivism) και της αλληλεπίδρασης (Vygotsky, 1998a). Η γνώση οικοδομείται, κτίζεται σε προηγούμενες - προαπαιτούμενες για το συγκεκριμένο καθήκον. Η ύλη αναλύεται σε βασικές γνώσεις (του μαθήματος που διδάσκουμε) και προαπαιτούμενες γνώσεις (αυτές που είναι απαραίτητες για την υποστήριξη των βασικών).

Εξατομίκευση: η διάγνωση βοηθά στην αναγνώριση ατομικών στόχων. Στη βάση αυτή αναγνωρίζονται οι ατομικές ανάγκες, οι δυνατότητες και οι αδυναμίες, ώστε να καθοριστούν οι προτεραιότητες του προγράμματος.

Πλαίσιο σπίτι και τάξη: μία διαγνωστική εκτίμηση περιλαμβάνει αξιολόγηση του λόγου του παιδιού σε πολλά πλαίσια. Το πιο κατάλληλο πλαίσιο για την παρέμβαση είναι το φυσικό περιβάλλον του παιδιού, όπου η γλώσσα διδάσκεται σε όλη τη διάρκεια της μέρας. «Ίσως τα πιο σημαντικά βήματα που πρέπει να γίνουν αφορούν στην καθοδήγηση των δασκάλων να αναγνωρίσουν ότι η γλώσσα δεν είναι κάτι που υποβιβάζεται σε μία ή μισή ώρα του ημερήσιου σχεδιασμού, αλλά αποτελεί ένα αναπόσπαστο κομμάτι όλων των δραστηριοτήτων» (Anderson & Nelson, 1989).

Καθώς ο μαθητής βελτιώνεται, σταδιακά αυξάνονται οι δυσκολίες του έργου και με βάση την αρχική εκτίμηση θα τεθούν:

- Λειτουργικοί στόχοι (λειτουργικές γνώσεις και δεξιότητες)
- Ετήσιοι στόχοι (ως προς το τέλος της σχολικής χρονιάς)
- Βραχύχρονι στόχοι (ενδιάμεσα βήματα)
- Μέσα και στρατηγικές που θα χρησιμοποιηθούν
- Χρόνος που ο μαθητής θα συμμετέχει στο κοινό πρόγραμμα και στο εξειδικευμένο. Το πρόγραμμα πρέπει να τους αντιμετωπίζει ως άτομα, αλλά και ως μέλη μίας ομάδας. Δηλαδή, ένα μέρος κοινό για όλη τη σχολική τάξη και ένα εξειδικευμένο-ατομικό για τα παιδιά με νοητικά προβλήματα
- Άμεση και συνεχή αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή και χρήση των δεδομένων για τις εκπαιδευτικές επιλογές
- Αναμόρφωση του φυσικού χώρου και των υλικών
- Παροχή βοήθειας στο παιδί για να μάθει, να παίξει με παιχνίδια
- Εργασία σε μικρές ομάδες με υποστήριξη των εκπαιδευτικών
- Οργάνωση του προγράμματος σχετικά με τις επικοινωνιακές δεξιότητες και απαιτήσεις του παιδιού
- Οργάνωση της καθημερινής ρουτίνας
- Παροχή επιλογών (δύο ή περισσότερων)

➤ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Βασικές Αρχές

Οι βασικές αρχές είναι:

- Η συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα μάθησης (συμπεριφοριστικό μοντέλο)
- Ο μαθητής βρίσκεται σε συνεχή αλληλεπίδραση με τους παράγοντες που μορφοποιούν το άμεσο περιβάλλον του (συμπεριφοριστικό μοντέλο)

- Η συμπεριφορά του μαθητή διαμορφώνεται από διαδικασίες που στηρίζονται σε γνωστικές διεργασίες που επιτρέπουν τη γνωστική επεξεργασία των πληροφοριών (κοινωνικο-γνωστική θεωρία)
- Κυρίαρχο ρόλο στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς του μαθητή κατέχει η διαπροσωπική επικοινωνία εκπαιδευτικού-μαθητή για την ανάπτυξη της μαθητικής αυτονομίας (μοντέλα συμβουλευτικής κατεύθυνσης)
- Ενίσχυση θετικής αυτοαντίληψης του μαθητή και συνεχή ενθάρρυνση για την ανάληψη πρωτοβουλιών και την ανάπτυξη υπευθυνότητας του (μοντέλα ανθρωπιστικής κατεύθυνσης)
- Η συστηματική και καλά οργανωμένη διδασκαλία, που εμπλέκει ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, τον αποτρέπει να εμφανίσει ανεπιθύμητη συμπεριφορά, λειτουργώντας προληπτικά (μοντέλα ερευνητικής κατεύθυνσης) (Φλουρής, 2002)

Θετικοί Παράγοντες

Οι θετικοί παράγοντες της εξ αποστάσεως διδασκαλίας είναι:

- Η συλλογική οργάνωση της τάξης
- Η συλλογική διατύπωση κανόνων για τις διαδικασίες ρουτίνας
- Η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού (παιδαγωγικό στυλ)
- Οι θετικές διαπροσωπικές σχέσεις (δασκαλο-μαθητικές και διαμαθητικές)
- Ενεργή εμπλοκή μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία
- Πλουραλισμός εκπαιδευτικών-στρατηγικών και εκπαιδευτικών μέσων
- Η συστηματική διδασκαλία των αναμενόμενων μορφών συμπεριφοράς
- Η διατύπωση από πλευράς εκπαιδευτικού θετικών προσδοκιών
- Η χρήση θετικών προτύπων κοινής αποδοχής
- Η θετική ερμηνεία της παραβατικής συμπεριφοράς
- Η αναζήτηση θετικών κινήτρων στην παραβατική συμπεριφορά

Καλές Πρακτικές

Τα παιδιά απασχολούνται δημιουργικά με πολλούς τρόπους:

- Παρουσίαση των ενδιαφερόντων (παρουσίαση ερμηνείας και δημιουργίας) των μαθητών μέσα από εκδηλώσεις του σχολείου ή συμμετοχή σε διαγωνισμούς (μουσικός όμιλος, χορευτικός όμιλος, αθλητικός όμιλος)
- Εκμάθηση δεξιοτήτων και λειτουργία θεατρικού εργαστηρίου (θεατρικός όμιλος)
- Δεντροφύτευση ή/και υιοθέτηση κήπου στον χώρο της κοινότητας (όμιλος κήπου)
- Κατασκευή εικαστικού έργου (ψηφιδωτό, γλυπτό, τοιχογραφία) στον χώρο της κοινότητας ή του σχολείου
- Αξιοποίηση βιβλιοθήκης για λειτουργία ως κέντρο τεκμηρίωσης, πληροφόρησης και μάθησης
- Αξιοποίηση της βιβλιοθήκης του σχολείου, ώστε να δίνει τη δυνατότητα για πρόσβαση σε σύγχρονα εκπαιδευτικά υλικά, βιβλία, περιοδικά, ηλεκτρονι-

κούς υπολογιστές καθώς και στο διαδίκτυο. Η βιβλιοθήκη μπορεί να χρησιμοποιηθεί στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ως κέντρο τεκμηρίωσης, πληροφόρησης και μάθησης για όλους τους μαθητές και εκπαιδευτικούς του σχολείου. Η διαχείριση της βιβλιοθήκης μπορεί να γίνεται από εκπαιδευτικούς και μαθητές

Επίσης, μπορεί να χρησιμοποιηθεί πολυαισθητηριακό υλικό:

- Ηχογράφηση για ανάγνωση
- Ημερολόγιο για γραπτό λόγο
- Ψηφιακά e-books που συνδυάζουν εικόνα και γράμματα
- Παρουσιάσεις με γραμματοσειρά 18-24 για εστίαση προσοχής
- Βίντεο για ακουστική κατανόηση
- Ακούω-βλέπω-γράφω ταινίες
- Αναγνωστική κατανόηση με υπότιτλους

Προσαρμογές-Τροποποιήσεις στο Μαθησιακό Προφίλ

Για να μπορέσει να ανταποκριθεί η μάθηση στις νέες ανάγκες, πρέπει να προσαρμοστεί/τροποποιηθεί το μαθησιακό προφίλ. Αυτοί είναι κάποιιοι τρόποι προσαρμογής/τροποποίησης:

- Εκπαιδευτικό υλικό
- Λογισμικό
- Παιχνίδια
- Κινητικές δραστηριότητες
- E-books

Επίσης, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι χρειάζεται να ενσωματωθεί μέσα στα προγράμματα ειδικής διαπαιδαγώγησης μία σειρά από βασικές αρχές:

Σχήμα 1. Σειρά από βασικές αρχές

➤ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ E-BOOKS ΜΕ ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗΣ

Η χρήση και η δημιουργία υλικού αποτελεί βασικό παράγοντα στο σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων ειδικής διαπαιδαγώγησης με την μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Αξιοποιήθηκε πλήθος υλικού, παιχνίδι, βίντεο, ταινίες και με ειδική έμφαση e-books. Το e-book (ηλεκτρονικό βιβλίο) είναι ένα ειδικό αρχείο υπολογιστή που περιέχει κείμενο συμβατικού εντύπου βιβλίου. Ως εμπορικό προϊόν διατίθεται στην αγορά σε ειδικά βιβλιοπωλεία και καταστήματα. Το ηλεκτρονικό βιβλίο διατίθεται στις εξής μορφές: απλό κείμενο, αρχείο HTML, αρχείο PDF και σε ειδικό e-book reader. Η έκδοση του υλικού σε ηλεκτρονικό βιβλίο φαίνεται ακόμα πιο προσιτή καθώς μειώνει το κόστος και το οικονομικό ρίσκο της συμβατικής έκδοσης.

Το e-book δίνει τη δυνατότητα να:

- Το έχετε εύκολα πάντα και παντού μαζί σας (αρκεί να έχετε ένα στικάκι usb)
- Εκτυπώνετε κάθε φορά το/τα φύλλο/α εργασίας που επιθυμείτε
- Μπορείτε να τα έχετε αποθηκευμένα στους υπολογιστές στους οποίους δουλεύετε για μεγαλύτερη ευκολία

Το ψηφιακό βιβλίο αποτελούσε βασικό εργαλείο μάθησης μέσα στα προγράμματα ειδικής διαπαιδαγώγησης αφού αξιοποιήθηκαν τα ακόλουθα ηλεκτρονικά βιβλία.

- Εργαζόμενη μνήμη (Ηλιοπούλου, 2020)
- Τεχνικές πρόσληψης γραπτού λόγου - μεσαίο επίπεδο (Ηλιοπούλου, 2017)
- Διαφοροποιημένο διδακτικό πρόγραμμα μαθηματικών Δ' Δημοτικού - Α' τεύχος (Δημάκος, Ηλιοπούλου & Νίνου, 2020)
- Δομημένο πρόγραμμα γραπτής έκφρασης για μαθητές Δ' - Στ' Δημοτικού (Ηλιοπούλου, 2017)

➤ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Το πρόγραμμα παρέμβασης αφορούσε μαθητές με ΕΕΑ (μαθησιακές δυσκολίες, ΔΕΠ-Υ και αυτισμό), η συχνότητα των συνεδριών ήταν 45' μία φορά την εβδομάδα με τη χρήση ατομικής συνεδρίας, με τον συνδυασμό σύγχρονης και ασύγχρονης διδασκαλίας. Χρησιμοποιήθηκε κυρίως η ασύγχρονη διδασκαλία, αξιοποιώντας:

- Το «έντυπο μαθητή» ανά θεραπεία
- Περιγραφή μεθοδολογίας
- Αναλυτική παρουσίαση διδακτικής στοχοθεσίας
- Διδακτικά υλικά και μέσα
- Οδηγίες και βηματολόγιο για γονείς
- Αξιοποίηση εκπαιδευτικού υλικού e-book
- Πίνακας Επιβράβευσης

Πίνακας 1

Έντυπο Μαθητή/Θεραπείας

Όνομ/νο: _____
Σχολική τάξη: _____
Ημερομηνία: _____
Είδος Θεραπείας: _____

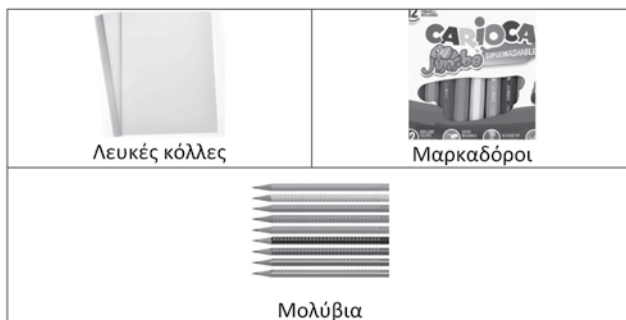
Θεραπευτής: _____

Περιγραφή περιεχομένου Διδακτικής ώρας
Σήμερα _____ θα δουλέψουμε αυτούς τους στόχους:

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____

Πίνακας Επιβράβευσης Στόχων

Οδηγίες για υλικά διδασκαλίας

Οδηγίες προς γονείς

➤ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τα αποτελέσματα της εφαρμογής ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικά, αναδεικνύοντας στρατηγικές που κρίθηκαν αποτελεσματικές και κατάλληλες για παιδιά με ΕΕΑ. Η παρουσίαση χαρακτηριστικών των e-book, καθώς και των στοιχείων που χρειάζονται σε εκπαιδευτικό υλικό ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για μελλοντικό σχεδιασμό προγραμμάτων ειδικής αγωγής μέσω της εξ αποστάσεως διδασκαλία.

Το ερωτηματολόγιο, όπως συμπληρώθηκε από εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής κατά τη διάρκεια της εφαρμογής των ατομικών προγραμμάτων ειδικής διαπαιδαγώγησης, είναι το εξής:

Πίνακας 2

Ερωτηματολόγιο Εκπαιδευτικών

Εξ αποστάσεως διδασκαλία και ειδική εκπαίδευση

1. Βαθμολογήστε από 1-5 πόσο χρήσιμες είναι οι στρατηγικές για τη διδασκαλία.

	1	2	3	4	5
Παιχνίδι					
E-book					
Video					
Ταινία					

2. Παρουσιάστε 3 χαρακτηριστικά των e-book που αξιοποιήσατε.

- _____
- _____
- _____

3. Τα e-book βοήθησαν κυρίως μαθητές με:

1. ΔΕΠ-Υ
2. Αυτισμό
3. Μαθησιακές Δυσκολίες

4. Το εκπαιδευτικό υλικό της Ειδικής Αγωγής πρέπει να χαρακτηρίζεται από:

Τα δεδομένα του ερωτηματολογίου ανέδειξαν το παιχνίδι και τα e-book ως βασικές και αποτελεσματικές στρατηγικές διδασκαλίας για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Στρατηγικές διδασκαλίας

Σχήμα 2. Στρατηγικές διδασκαλίας

Τα χαρακτηριστικά των e-books που θεώρησαν σημαντικότερα οι εκπαιδευτικοί ΕΑΕ:

1. Εκτυπώσιμο,
2. εύχρηστο με στοιχεία διαδραστικότητας,
3. παραπομπές με εικόνα και ήχο.

Στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου καταγράφηκαν απαντήσεις που σχετίζονται άμεσα με την αποτελεσματικότητα της μεθοδολογίας που περιλαμβάνεται μέσα στα e-books.

Τονίζονται, λοιπόν, ως χαρακτηριστικά απαραίτητα στο εκπαιδευτικό υλικό ειδικής αγωγής τα ακόλουθα:

Χαρακτηριστικά εκπαιδευτικού υλικού

Σχήμα 3. Χαρακτηριστικά εκπαιδευτικού υλικού

Με βάση τα αποτελέσματα φάνηκαν χαρακτηριστικά της μεθοδολογίας ως απαραίτητα και χρήσιμα. Ειδικότερα, αναδείχθηκαν ως βασικές μεθοδολογικές αρχές η ανάγκη οπτικοποίησης, η χρήση νοηματικών χαρτών και φυσικά η διδακτική αρχή της μοντελοποίησης, όπως φαίνεται στο σχήμα 2. Παράλληλα, εντοπίστηκε ότι μέσα στα e-books ειδικής αγωγής, που αξιοποιήθηκαν, υπάρχει συγκεντρωμένο εκπαιδευτικό υλικό με την αντίστοιχη μεθοδολογία και τον τρόπο εφαρμογής. Τέλος, όλα τα μεθοδολογικά χαρακτηριστικά καταλήγουν στην αποτελεσματικότητα της εξατομικευμένης παρέμβασης με την αξιοποίηση της διαφοροποιημένης μάθησης ως βασική διδακτική μεθοδολογία για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

➤ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, γίνεται κατανοητό ότι η ειδική αγωγή χρειάζεται να ακολουθεί όλες τις σύγχρονες μεθόδους. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να μπορεί να ανταποκριθεί στα δεδομένα και τις σύγχρονες ανάγκες και να διαθέτει την ικανότητα να προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα. Τα αποτελέσματα της έρευνας δίνουν μία θετική απάντηση για τη χρήση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η μελέτη των αποτελεσμάτων αναδεικνύει τα δεδομένα της βιβλιογραφίας ότι τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες είναι σημαντικό να διατηρούν τις ρουτίνες τους και να μπορούν να διατηρούν τις κατεκτημένες δεξιότητές τους (Χρηστάκης, 2006).

Φάνηκε, λοιπόν, ότι η εξ αποστάσεως διδασκαλία μπορεί να λειτουργήσει βοηθητικά. Η μέθοδος εκπαίδευσης, εφόσον ακολουθεί τη διδακτική μεθοδολογία της διαφοροποιημένης μάθησης, προσφέρει αλληλεπίδραση, καθοδήγηση, εποπτικό υλικό, καθώς και εκπαιδευτικό υλικό εξάσκησης και εμπέδωσης (Tomilson, 2000). Μέσα από την κλινική μελέτη και την ανάδειξη αποτελεσμάτων φάνηκαν μία σειρά από βασικές διδακτικές αρχές, οι οποίες συνεισφέρουν σημαντικά στη διαμόρφωση μίας αποτελεσματικής δομής της ειδικής διαπαιδαγώγησης.

Οι αρχές για προγράμματα ειδικής διαπαιδαγώγησης με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μπορούν να συμπυκνωθούν στις ακόλουθες προτάσεις, διαμόρφωση υλικού με βάση τη στοχοθεσία και κατανομή χρόνου με βάση τον χρόνο της συνεδρίας, διαμόρφωση παρουσίασης και οπτικού υλικού, εφαρμογή των διδακτικών μεθόδων διαφοροποιημένης διδασκαλίας και διδακτικών προγραμμάτων. Η ανάγκη μελλοντικών ερευνών που θα μπορέσουν να εξετάσουν διευρυμένα την εφαρμογή προγραμμάτων ειδικής διαπαιδαγώγησης με την αξιοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κρίνεται χρήσιμη και απαραίτητη.

Βιβλιογραφία

- Anderson, T., & Nelson, C. (1989). *Collaboration in distance education: Contact North/Contact Nord*. Athabasca: CSSE/Athabasca University Press.
- Bryant, J., & Bates, A. J. (2015). Creating a constructivist online instructional environment. *TechTrends*, 59(2), 17-22.
- Holmberg, B. (1977). *Distance education: A survey and bibliography*. Nichols Publishing Co., P. O. Box 96, New York, New York 10024.
- Medical Subject Headings. (1999). Διαθέσιμο στο <https://www.nlm.nih.gov/mesh/meshhome.html>
- Rogers, P. C., Graham, C. R., Rasmussen, R., Campbell, J. O., & Ure, D. M. (2003). Case 2: Blending face-to-face and distance learners in a synchronous class: Instructor and learner experiences. *Quarterly Review of Distance Education*, 4(3), 245-51.
- Tomlinson, C. A. (2000). *Differentiation of Instruction in the Elementary Grades*. ERIC Digest.
- United States Distance Learning Association. (1998). *About us: USDLA vision, mission + definition*.
- Vygotsky, L. S. (1998a). The Problem of Age. In R.W. Rieber (Ed.) *The Collected Works of L. S. Vygotsky. Vol. 5. Child Psychology*. New York: Plenum.
- Δημάκος, Γ., Ηλιοπούλου, Μ., & Νίνου, Ε. (2020). *Διαφοροποιημένο διδακτικό πρόγραμμα μαθηματικών Δ΄ Δημοτικού*. Σπάρτη: my-book.gr.
- Ηλιοπούλου, Μ. (2017). *Δομημένο πρόγραμμα γραπτής έκφρασης για μαθητές Δ΄-ΣΤ΄ Δημοτικού*. Σπάρτη: my-book.gr.
- Ηλιοπούλου, Μ. (2017). *Τεχνικές πρόσληψης και επεξεργασίας γραπτού λόγου - μεσαίο επίπεδο*. Σπάρτη: my-book.gr.
- Ηλιοπούλου, Μ. (2020). *Εργαζόμενη μνήμη*. Σπάρτη: my-book.gr.
- Ρεζ, Γ. (2004). Από το συμβατικό σύστημα εκπαίδευσης στην ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Μια μετάβαση με προσδοκίες αλλά και δυσκολίες. Εισήγηση που παρουσιάστηκε στο 10ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΕΕΕΠ για τη διάδοση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση με θέμα: *Η αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στην Α΄ θμια Εκπαίδευση*. Αργυρούπολη, 14-16 Οκτωβρίου 2004.
- Φλουρής, Γ. (2002). Αναζητώντας Ένα Νέο Πλαίσιο Διαμόρφωσης Αρχών Σχολικής Μάθησης και Διδασκαλίας: Επιπτώσεις στη Διδακτική Έρευνα. Στο *Μάθηση και Διδασκαλία: Σύγχρονες Ερευνητικές Προσεγγίσεις*, Συμπόσιο-Επιμορφωτικό Σεμινάριο (σ.σ. 13-46). Αθήνα: Εκδόσεις Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας.
- Χρηστάκης, Κ. Γ. (2006). *Η εκπαίδευση των παιδιών με δυσκολίες*. Αθήνα: Ατραπός.